

INFLUENCE OF NEO-EXPRESSIONISM ON THE WORK OF PROF. IVAN KANCHEV

Milen Alagenski

Faculty of Fine Arts, VTU "St. st. Cyril and Methodius", Bulgaria

ВЛИЯНИЕ НА НЕОЕКСПРЕСИОНИЗМА ВЪРХУ ТВОРЧЕСТВОТО НА ИВАН КЪНЧЕВ

Милен Алагенски

*Факултет по изобразително изкуство, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“,
България*

Abstract: *The theme, that is discussed, is the painting of Prof. Ivan Kanchev in the context of its style. The prerequisites for the emergence of European neo-expressionism, the political situation there and the comparison with the situation in Bulgaria are discussed. Different authors from Europe and America, representatives of neo-expressionism, are being studied, along with Prof. Ivan Kanchev. It analyzes the stylistic features of neo-expressionism, its means of expression and its main ideas to prove its existence in our country as well.*

Keywords: *Painting, Prof. Ivan Kanchev, Neo-Expressing, Stylistic Characteristics, Means of Expression*

Резюме: *В доклада се анализира живописното творчество на проф. Иван Кънчев в контекста на стиловата му принадлежност. Разглеждат се предпоставките за възникването на европейския неоекспресионизъм, политическата ситуация в Западна Европа, като се прави съпоставка със ситуацията в България. Изследват се автори от Европа и Америка, представители на неоекспресионизма, като се прави опит за паралел с творчеството на проф. Иван Кънчев. Анализират се стиловите характеристики на неоекспресионизма, изразните му средства и неговите главни идеи, за да се докаже съществуването му и у нас.*

Ключови думи: *живопис, проф. Иван Кънчев, неоекспресионизъм, стилови характеристики, изразни средства*

Неоекспресионизмът е течение което се развива от 70^{-те} до около 90^{-те} години на XX век. Течението оказва влияние и върху редица български автори в различни периоди от творчеството им. Иван Кънчев е един от авторите които работи и продължава да работи в този стил. Задачата на тази научна статия е да докаже принадлежността на творчеството му към неоекспресионизма, което автоматично означава, че в България съществува неоекспресионизъм като течение в изкуството.

Фиг. 1: Georg Baselitz – „Die grobe Nacht im Eimer“, (1963), 250x180см

Фиг. 2: Georg Baselitz – „Der Nackte Mann“ (1962), 114x146см

Неоекспресионизмът се явява като връщане, преоткриване и развитие на експресионизма от началото на XX век. Течението се появява като част от международното завръщане към чувствителността в живописа, контрастирайки на студената дистанцираност на концептуализма и минимализма. За начало се счита първата самостоятелна изложба на Георг Базелиц през 1963 г. Силно впечатление правят две негови гротескни творби – „Der Nackte Mann“ и „Die Grosse Nacht im Eimer“, които са били твърде противоречиви и впоследствие са били задържани на основание неприличие от държавния прокурор на страната (фиг. 1; фиг. 2). Течението се свързва с групата Neue Wilde (Новите Диви) в Германия и артисти като А.Р. Пенк, Ойген Шонебек, Анселм Кийфър. Версията на неоекспресионизма в Италия се казва Трансавангард, появява се като контрапункт на студенината на Арте Повера. Авторите които работят там са Сандро Чиа, Франческо Клементе, като най-доближаващ се до немския неоекспресионизъм е Енцо Кучи. През 80^{-те} години на XX век, течението се развива и в Америка с работите на Жулиан Шнабел,

Ерик Фишл, а като емблема на неоекспресионизма в Америка остава известен Жан Мишел Баския. Художници представители на неоекспресионизма има и в други европейски държави – Англия, Полша, Украйна, Австрия, Франция и изобщо в цял свят (Thames and Hudson Ltd., 2010).

3)

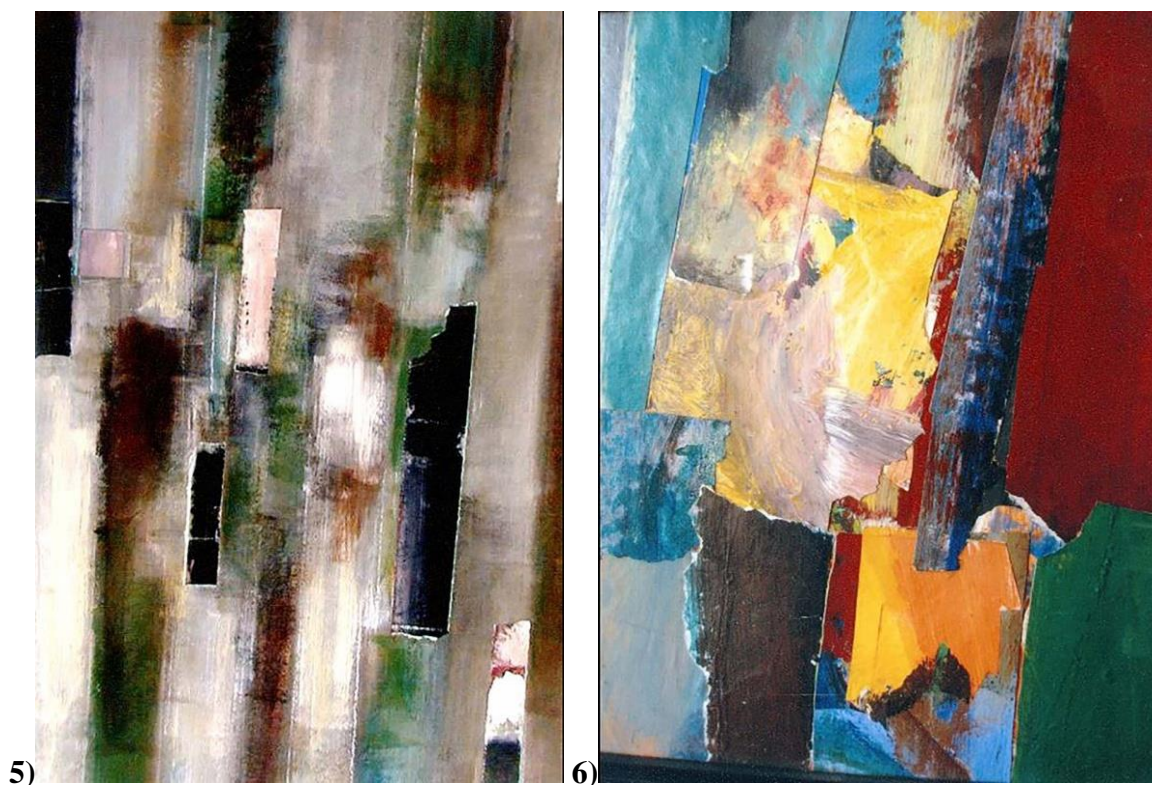
4)

Фиг. 3: И. Кънчев – неозаглавена, около 1980 г.

Фиг. 4: И. Кънчев – неозаглавена, около 1980 г.

За да се анализира неоекспресионизма, трябва да се разгледат неговите белези. В кавалетното изобразителното изкуство основно може да ги разделим на две – външни и вътрешни. Външните са всички физически белези на картинното поле, докато вътрешните са енергията и всички психологични аспекти. Водещите външни белези на неоекспресионизма са описани така: „Художниците от това течение описват субектите си сурово и грубо, възстановяват силно текстурната и експресивна четка, суровите и интензивните цветове, забравени и захвърлени от предните течения в изкуството. Отличават се с големите размери на платната си“ (Thames and Hudson Ltd., 2010). В книгата „Изкуството, цялата история“ се дава следното определение за неоекспресионизма: „Ала в края на 70^{-те} години живописца все пак напомня за себе си с движението на неоекспресионизма, характеризиращо се с творби с ярка и често жестока образност. Платната по принцип са големи, художниците полагат боите бързо, по свободен и груб начин. Те често полагат и други материали и предмети в повърхността на картината, което затруднява

дешифрирането на изображението“¹. Обобщено външните белези са следните – големи формати, боите са нахвърляни бързо и агресивно, с експресивни мазки и сурови и интензивни цветове, фактурата е засилена и съставена от колажи от различни материали. Фигурата е силно деформирана, почти неразпознаваема.

Фиг. 5: И. Кънчев – неозаглавена, около1980 г.

Фиг. 6: И. Кънчев – неозаглавена, около1980 г.

За пръв път Иван Кънчев вижда творби на неоекспресионисти в Румъния където завършва художествената академия „Николае Григореску“ в Букурещ. Висшето образование извън България отваря мирогледа на художника, заради цялостно по-отворената политика на Румъния към Европа и света. В интервю той споделя, че през първата година от обучението си е разглеждал много каталози, показващи съвременно европейско и американско изкуство. В този ранен етап е впечатлен силно от Вилем де Кунинг и силната експресия в картините му, деформацията на тялото. В края на 70^{-те} и началото на 80^{-те} Кънчев излага първите си работи. Най-често на хартия, той умело вплита

¹ What Was Neo-Expressionism? How Artists Turned Aggressive Emotion into Arresting Paintings – Art for Sale – Artspace, https://www.artspace.com/magazine/art_101/book_report/what-was-neo-expressionism-54198, last view: 01.04.2022, p. 554

колажа, като за самата техника на колажиране използва свои стари живописни рисунки, които реже, къса и прекомпозира върху хартия. Относно тази серия рисунки той разказва: „От стари живописни работи, вземам по-експресивните зони и ги съчетавам в нови композиции. Върху някои има интервенция с въглен или сепия, за по-голяма категоричност на формата“² (фиг. 3; фиг. 4; фиг. 5; фиг. 6).

Правят впечатление външните белези – сурови, ярки и силни цветове. Боите са нанесени рязко, грубо, оставят точки и следи, петна и мазки. Всички елементи са в синхрон, за да звучат максимално убедително, според Кънчев: „Търсиш изразността на активните цветове, активни движения на четката, мазки и динамична композиция.“. Прави впечатление вертикалността в тези първи работи, която той разработва и по-късно. Тази вертикалност се явява естествен носител на експресивност в композицията, за което свидетелстват и неговите думи: „...вертикалността е гравитация, като замахнеш отгоре надолу, ударът става по-силен“. Около 1985 г. той съзнателно започва да увеличава формата, едно от нещата които го е впечатлило от работите на Базелиц и Новите Диви. Той се запознава с творчеството на германските неоекспресионисти на живо – „през 80-те години по пленери в Полша, видях Базелиц и Имендорф“. На директен въпрос дали се е повлиял от тях Иван Кънчев отговаря: „не мога да кажа че е имало директно влияние... всичко, което съм правил е, за да вляза в това, да намеря изказността на нещото, което ти харесва... аз не съм го правил, за да влезна в стила им“. Говорим по-скоро за впечатление: „...впечатлявали са ме и американските, а вече по-късно към средата на 80-те и Neue Wilde, новата вълна в Германия, всеки ми е харесвал с нещо различно“. Всъщност външното и вътрешното са двете страни на една и съща монета, чрез грубите четки, бързите, яростни удари се предава вътрешната енергия на картината. Интересно е мнението на Кънчев по този въпрос: „Самата дума експресия, значи изразност, едно произведение като не притежава осезаема изразност и емоция, където и да го пишеш не му е мястото. Видимите страни на експресията, които ги забелязва и редовата публика, са присъствието на енергията в картините, тоест на видима енергия от физически вид ако щеш. Това е много важен елемент“. Относно емоцията и енергията в неоекспресионизма в книгата „Art in time“ четем: „...бушува в разрез с концептуалното охлаждане на поп-изкуството, минимализма, концептуалното изкуство и постмодернизма“. А за художниците неоекспресионисти: „...те се

² Интервюто е проведено лично от мен, Милен Алагенски на 16.11.2019 г., в ателието на Иван Кънчев в Габрово, аудиозаписът се съхранява в личния ми архив.

върщат към емоционалното съдържание, предавано чрез инстинктивно маркиране, субективен цвят и изкривени форми”³. За емоцията и енергията вижданията на Иван Кънчев са в синхрон с неоекспресионизма. В една статия за неоекспресионизма на уебсайта на националните галерии на Шотландия се потвърждават тези виждания: „...стилът се характеризира с тактилно, сурово боравене с материали и жизнена изява на емоции, особено чрез широкомащабна живопис“⁴. Според Кънчев „външните и вътрешните белези са взаимосвързани, енергията и емоцията се предават чрез жеста“, чрез „камшичния удар“, а грубите мазки, петната и капките са визуализацията на тази енергия. Основна, водеща цел за него е изразяването на енергията и емоцията върху медията, нейния пластичен изказ, който несъмнено съдейки по външните белези е идентичен с неоекспресионизма. Иван Кънчев работи в много направления и върху различни медии – платно, хартия, керамика, дърво. Прави както живопис с масло или акрил върху платно, така и рисунки с химикал върху хартия. Има и една част от творчеството му, която той не иска да квалифицира като живопис или рисунка, представляваща живописни рисунки на хартия понякога колажирани. Като начин на мислене това се появява точно при неоекспресионизма, като при американските автори дори не се използват отделни думи за рисунка и живопис а думата „painting“, която е събирателно и за двата термина. Този факт е показателен за адекватния начин на виждане на Кънчев в епохата на късния тоталитаризъм у нас. Предаването на емоцията, на изразността е упражнение, за което е нужен много опит и става с много различни вариации върху дадена тема. За всяка тема са нужни множество опити, докато се получи предаването на този специфичен експресивен изказ. Именно това е и един от основните проблеми на неоекспресионистите. Получава се мултиплициране на една творба, като често тя остава и без заглавие или заглавието всъщност е номер. Коренът на този тип „експериментиране“ се крие в композициите на Кандински, а по-късно и в творбите на Робърт Мадъруел. Същият подход намираме и при Иван Кънчев – той често разработва една тема в цяла серия, на пръв поглед доста близки една до друга рисунки, а също така в интервю той споделя, че не обича да ги кръщава. Подходящ пример в тази насока е една серия от живописни рисунки която е кръстил „Интерпретации“ съпътстващи професорската му защита (фиг. 7; фиг. 8; фиг. 9; фиг. 10).

³ Neo-Expressionism – National Galleries of Scotland, <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/glossary-terms/neo-expressionism> last view: 01.04.2022.

⁴ The Art Story: Visual Art Movements, Artists, Ideas and Topics, <https://www.theartstory.org> last view: 01.04.2022.

Фиг. 7: И. Кънчев, из цикъл „Интерпретации“

Фиг. 8: И. Кънчев, из цикъл „Интерпретации“

Фиг. 9: И. Кънчев, из цикъл „Интерпретации“

Фиг. 10: И. Кънчев, из цикъл „Интерпретации“

В тези по-късни работи прави впечатление завръщането му към фигуралната композиция, фигурата като цяло, макар и силно стилизирана. Експресията е овладяна, много по-въздействаща, а благодарение на цвета

изгражда силна пластичност, доближаваща се до играта на мозаечните камъчета. Овладяната експресия се забелязва и в едно друго направление от живописни платна, специфични с дългото „разбиване на боите, докато станат на майонеза“. Разликата тук е, че ако досега експресията е била насочена екстровеертно, то при тези платна е вече интровертна.

След направения анализ на основните характеристики на неоекспресионизма е видно влиянието му в творчеството на Иван Кънчев. Направеното интервю с него дава светлина върху авторските подбуди и проучванията му в областта на изразяването на енергията и емоцията. Съпоставени са паралелно външните и вътрешните изразни средства на течението в изкуството, както и на платната и рисунките на автора. Те кореспондират помежду си и показват явна връзка, с което се доказва че творчеството на Иван Кънчев може да бъде класифицирано към стила на неоекспресионизма.

Литература // References

Thames and Hudson Ltd. (2010). Art the Whole Story, 181A High Holborn London WC1V7 QX, 2010, Quintessence.

Милен Алагенски,

*Научна специалност: Изобразително изкуство – Рисуване, Катедра: Рисуване,
Научен ръководител: доц. д-р Младен Младенов, Факултет по изобразително
изкуство, при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”,*

Milen Alagenski,

*Scientific specialty: Fine Arts - Painting, Department: Painting,
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mladen Mladenov, Faculty of Fine Arts at VTU “St. St.
Cyril and Methodius”,*

e-mail: milen.alagenski@abv.bg

INIS SERIES

Онлайн поредица на
интердисциплинарната научна мрежа

Информационно общество

Том 1, 2022

<http://www.math.bas.bg/vt/inis/series/>

Редактори

Галина Богданова, Светослав Косев

Технически редактори

Николай Ноев, Пламен Кондов,
Николина Джановска

Издание на:

Институт по математика и
информатика при Българска академия на
науките, България

С помощта на:

Великотърновски университет
„Св. св. Кирил и Методий“, България

Online Journal of the
Interdisciplinary Scientific Network

Information Society

Volume 1, 2022

ISSN: 2815-4231

Editors

Galina Bogdanova, Svetoslav Kosev

Technical Editors

Nikolay Noev, Plamen Kondov,
Nikolina Dzhanovska

Published by:

Institute of Mathematics and Informatics
at the Bulgarian Academy of Sciences,
Bulgaria

Helped by:

“St. Cyril and St. Methodius”
University of Veliko Tarnovo, Bulgaria